

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliæ Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

335. An consuetudo possit tribuere iurisdictionem iudicibus laicis in
Clericos saltem in aliquibus casibus? Ex p. 7. tr. 1. res. 20. aliàs 18.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](#)

De Immunit. Eccl. Resol. CCCXXXV. 285

9. Vnde appareret, quād futile & ruinosum fuerit fundamentum, super quo extruxit suum aedificium P. Rabardeus, nempe super leges editas ab Imperatoribus Iustiniano, Theodosio, & alii, ex quarum auctoritate etiam Hæretici nostri temporis tribuerunt Principibus Laicis iurisdictionem in Clericos, ut perperam docent Christianus Kiebenthal in *Collegio Politico*, exercit. 13. q. 3. Conradus Rittershusius, in Nonell. Iustin. part. 2. c. 3. num. 12. Ioannes Althusius, in *Politica*, cap. 28. num. 28. Theodorus Keinsingx, tract. de Regim. seculari, & Ecclesiastico, lib. 1. claf. 2. c. 6. num. 16. Henricus Hænonius, in *disp. Politi. disp. 3.* num. 43. Reinardus Koning, in *Theatre Politico*, part. 2. cap. 9. num. 3. & seq. Henningus Arnolds, de iure Majestatis, lib. 2. cap. 6. num. 11. Thomas Michael, de iurisdict. concl. 10. littera B. Fines festi causa, de iure Patronatus cap. 4. num. 10. 8. & ante quoniam Lutheranismum abiurassent, Goldastus, & Befoldus, ille passim in omnibus suis operibus; huc in *Dissertatione Politico-Indicata*, de Majestate, sect. 2. cap. 2. num. 6. Non bene igitur P. Rabardeus ex auctoritate Legum aliquorum Imperatorum suam stabilire sententiam conatus est.

R E S O L . C C C X X X V .

An consuetudo possit tribuere iurisdictionem indicibus laicis in Clericos, saltem in aliquibus casibus? Ex part. 7. tract. 1. Rcl. 20. alias 18.

In hoc scilicet §. 1. A. Firmatius respondet Rabardeus, *scilicet. 2. nn.* in lego do- *7. fol. 17. 33. & 41.* vbi sic ait: Hanc etiam confuetudinem validam reputat, & probat Contrafau- *fol. 18. 1. & 2.* sas, & in practicis Question. Quod cūm immunitas plena, alias & exemptione Clericorum à iurisdictione Magistratum, & Iudicium Laicorum, sit tantum iuri hu- *fol. 18. 2. & 3.* mani, & positivus; licet non possit integre auferri, vel ita restringi, & limitari, vt inde maxima Clericis, & Ordini Ecclesiastico iuriuia fiat, grauissimumque im- *fol. 18. 4. & 5.* minaret praedictum, ex eo quod Ministri Dei passim ad forum secularis trahantur iniurias, opinatur tamen, aliquot in casibus, posse per confuetudinem legitimè præscriptam exemptionem istam restringi, ac limitari, que procedat, & firmetur tacito consensu Clericorum simul, & Laicorum, Ita ille.

2. Sed proorsus dicendum est Laicos in vim cuiuscumque confuetudinis potestatem in Clericos habete non posse. Probatur primò ex Concilio Lateranensi sub Leone X *sciss. 10.* ibi enim Concilium atten- *fol. 18. 6. & 7.* dens Laicos in Clericos, & personas, & bona Ecclesiastica tributam facultatem non esse, atque tam Apostolica Sedi honoris, quād perfornant Ecclesiasticum quieto, & prospero statui temeritatem eorum, qui sibi tribuunt, que iuris non sunt, non sine damnanda penitie derogari, innovatis omnibus, & singulis constitutionibus, qua contra efficientes statuta Ecclesiastiq. libertati obnoxia, atque ad ea auxilium, consilium, & vel fauorem præstantes hactenus emanauerant, his demum verbis rem totam perstrin- *fol. 18. 8. & 9.* git. Et cūm ea nedium iuri contraria, sed etiam Ecclesiastica libertati opprobria sint quamplurimum, & aduersa, vt de officio nobis credito dignam Deo possumus reddere rationem, affectibus, & monitis paternis Imperatorem, Reges, Princes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quoscumque alios alterius cuiuscumque nobilitatis, præminentie, potentie, seu potestatis, excellentiae, vel dignitatis existentes attente hortamur in Domino, eisdem in virtute sancte obedientie mandantes, vt ipsi confuetudines prædictas obseruent, & faciant a suis

suebētis inniolabiliter obseruari. Quacunque con- *fol. 18. 10. & 11.* fuetudine contraria non obstante, si divinam offensam Sedis Apostolicæ, & debitam vitare voluerint violationem.

3. Secundò, ex Lucio III. Romano Pontifice ad *Strigoniensem Archipiscopum*, cap. Clerici, de iud. cuius verba hæc sunt. Cūm Imperator dicat, quod leges non dedignantur facios Canones imitar, in quibus generaliter traditur, vt de omni criminis Clericus debeat coram Ecclesiastico Iudice conuenienter debet in hac parte Canonibus ex aliqua conuetudine praetudicium generari. Vbi recte aduertunt Panorm. num. 6. & Dec. num. 58. Quod de causis criminalibus dicitur, ex Doctorum sententia, etiam in Civilibus h abere locum.

4. Præterea ex Honorio III. ad Episcopum Bononiensem, qui anathemati subiicit, quicunque huiusmodi confuetudinem seruari curauerint, cap. Nouerit, de sentent. excomm. Excommunicamus, inquit, omnes hæreticos, vtriusque sexus, quoque nomine censeantur, factores, & receptatores eorum; necnon, & qui de cætero seruari fecerint statuta edita, & confuetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem; nisi ea de capitularibus suis infra duos menses post huiusmodi publicationem sententia fecerint amueri.

5. Quartò ex Bulla, quæ die Cœnæ Domini singularis annis legi confuerit, qua cautum est non obstatre confuetudines etiam immemoriales, ac præscriptiones quantumcumque longissimas; Quæ vna, si aliud non haberemus, satis efficit ad insitum probandum; qui enim non videt tot Summos Pontifices ea mente fuisse, vt nefariam omnem confuetudinem abolerent?

6. Quintò ex cap. Qualiter, & Quando, de Ind. vbi Innocentius III. omnino prohibet, ne Clerici trahantur à laicis ad secularia iudicium: quo modo loquendi sublata est inferioribus facultas omnis dispensandi, sive per statutum, sive per confuetudinem. Praep. in cap. Si quis cum Clerico. 11. quæst. 5. Felim. in eod. cap. Qualiter, prope fin. Alex. conf. 8. sub num. 1.

7. Postremò cūra talis confuetudo sit contra id, quod ex iure, vel priuilegio Clericis datum est, sive à Deo, sive à Summis Pontificibus, & Imperatoribus, vt supra ostendimus, etiam erit contra Ecclesiasticam libertatem; notat hoc, Speciatum Sald. in cap. Clerici, in C. de iur. Butr. num. 11. Panorm. n. 6. Bart. & Bald. in Constitut. Frider. cassas, & irrita. C. de sacrof. Eccl. & colligunt ex doctrina Innocent. in d. cap. Nouerit, de sent. excommun. quem omnes ibi sequuntur. Ex his perfpicuum est laicos vi cuiusque confuetudinis nullam in Clericos potestatem habere posse.

8. Nec valet quod afferri solet, confuetudinem scilicet longissimi temporis decursu firmatam Priuilegij vim habere, & ei æquiparari. I. hoc iure, ver. diuersus aqua ff. de aqua quotidiana & astiuia: nam in duobus casibus plus priuilegium posse, quād confuetudinem, etiam tandem continuatam, vt initij memoria non extet, tradunt Doctores. Vnus est, vbi aliquis non est capax potestatis, & iuris, Io. Andr. & Dominic. in cap. 2. de prab. in 6. Innoc. 1. de Apostolia. Ant. in repetit. capit. perennit, de Censibus. Abb. in cap. super quibusdam, de verb. signif. & in cap. Nouit, de iud. & in c. Quatuor, de confuet. Bal. in l. si solemnibus. C. de fide inffirm. & in cap. cum contingat, de foro comp. Fel. in cap. Delicto, de preben. Alter casus, cūm à iure scripto improbatur confuetudo. cap. cum fatis, de offic. Archid. Io. Andr. in cap. 1. de Clerico agrotante, in 6. Quare cūm ea aperte damnetur vt visum est, non poterit in huiusmodi

huiusmodi re locum priuilegij obtinere.

9. Verum obicitur. Summus Pontifex scit alii cubi vigore huiusmodi consuetudinem & tolerat; ergo tacite illi assentit; Quare saltem in hoc casu Magistratus, & Iudices Ciuiiles possunt Clericorum causas iure cognoscere, & definire. Respondeo negatione antecedentis; Primum; quia certum non est scire summos Pontifices quæcumque a Magistratibus laicis in toto Christiano orbe agantur.

10. Deinde, quia cum rescriuerint, de his iniuriis laepissime cum Principibus conquesti sunt, & quotidie reclamat, prohibent, ac sententias ferunt in laicos, qui hanc sibi iurisdictionem usurpant. Preterea, cum quotannis die Cœna Domini publicè excommunicent, & anathematizent Magistratus, & Iudices seculares, qui ad sua Tribunalia personas Ecclesiasticas trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè quois quæsito colore; necnon qui statuta, ordinations, constitutiones pragmatis, seu quois alia decreta in genere, vel in specie, ex quois causa, & quois colori, ac etiam praetextu cuiusvis consuetudinis, aut priuilegij, vel alias quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vii fuerint, vnde libertas Ecclesiastica collitur, seu in aliquo lreditur, vel deprimit, aut alias quois modo restringitur, seu Romanæ sedis, ac quartumcumque Ecclesiastium iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacite, vel expresse præjudicatur; perfusissimum cuique esse debet summos Pontifices hanc consuetudinem, quam corruptelam vocant, æqua animo non perfere, & consequenter, neque expresse, nec tacite assentiri.

Quibus omnibus addo Bullam S.D.N. Urbani VIII. Ref. 13. in editam sub die 5.Iunii, anno 1641. & publicatam die 14. Augusti eiusdem anni, super præseruatione iurium fedis Apostolicæ a quibuscumque præindicialibus, vt optime oblerauit nouissime amicissimus, & doctus Antonius Lælius in obscuris, ad tractat. de Indiarum iure Joannis Solarzani, fol. 73. in qua Bulla Pontifex reprobatur quacunque consuetudines contra libertatem Ecclesiasticam, etiam cum fama priuilegij. Et haec omnia satis etiam à nobis probata sunt, in Apologica discepiâni contra Salgadum, Refol. 14. Ex quibus corruunt ea quæ nouissime docuit Stephanus Baunius, in Theol. mor. part. 1. tract. 11. q. 31.

11. Verum instabat Rabardeus ex auctoritate Courruianis hanc doctrinam procedere, quando consuetudo tolleret integre exemptionem Clericorum, secus autem, si in aliquibus tantum casibus, sed si haec opinio esset admittenda, corraret pectoris immunitas Eccle siastica. Nam in nullo Regno consuetudo tolleret integrum Clericorum immunitatem. Poterat igitur Rabardeus, in modo debuerat relinquere Courruianam Iurisconsultum, & adhaerere Theologis presertim sua Societatis, Suarez, Tanner, Baldello, Filliucio, & aliis, quos citauit in Apolog. discep. de Quæ hic est de immunitate Eccles. contra Petrum Sarpon, in part. 6. superius in tract. 1. refol. 29. & in alia contra Salgadum ubi supra. tr. 2. Refol. Quibus nouissime addendus est Stephanus Fagundez 116. & in Decalogum tom. 2. lib. 8. cap. 43. num. 20. & 21. & aliis eius in Layman, lib. 4. tract. 9. cap. 10. num. 1. ubi individualiter impugnant Courruianam, quem etiam nominatim refutat Sacra Rota, in causa Barchinonensis exemptionis die 20. Junii 1636. coram heu quondam Dominio meo Coccino, cuius Decisionem inuenies in fine mea * 6. Paris.

12. Dicendum est igitur contra P. Rabardeum, * Quam omnem consuetudinem, sive generalem, sive particolarem contrariam libertati Ecclesiastica esse irrationabile est deci- tionabile, & in fure reprobatur, ac subinde non posse Priuilegio immunitatis aliqua ex parte deroga-

re. Haec est sententia communiter recepta à Theologis, & Inrisperitis in locis allegatis, & aperiè colliguntur ex Decretis Sacrorum Conciliorum, & Canonum. Non enim loquuntur de consuetudine abrogante totam immunitatem Clericorum vel in tota materia eius, vel in omnibus criminibus, vel omnibus causis Ciuiilibus, vel alia simili magna parte exemptionis; quia nunquam tales consuetudines fuerunt. Regnis Catholicis à multis annis introductæ, vel etiam intentatae, neque hoc Authores Canonum ignorabant. Loquuntur ergo de particularibus, ut attente legenti Textus ipsos constabit. Et specialiter notari potest lectio integra cap. Clerici de indicis, sic enim habet: Clerici maximè in Criminalibus causis in nullo casu possunt in aliquo quām ab Ecclesiastico Judice condemnari, etiam si consuetudo Regia habent, ut fraves a Iudicibus secularibus indicentur. Vbi constat, particularē consuetudinem non potuisse vniuersali Priuilegio ex parte derogare, eadem autem est ratio de aliis similibus, quia etiam in illa particulari consuetudine posset ratio aliqua honestatis considerari. Et hoc maximè confirmant variae prohibitions, quæ in Bulla Cœna quotannis flunt omnium ferè actuum, per quos huiusmodi particulares consuetudines introduci possunt, & renouant iura tales actus, & consuetudines reprobant. Et Bulla nouissima Urbani VIII. paulò ante citata, in qua reprobant omnem consuetudinem contra Ecclesiasticam immunitatem. Ergo, &c. Cæteras rationes videbis penes me ipsum in citata Apologia contra Petrum Sarpon. Unde ex his omnibus nouissime refellendus venit Petrus Gonzalez de Salzedo lib. 1. de lege Politica, cap. 7. §. 1. num. 150. & caute legendus Dom. pergerus de exempt. Adulter. part. 1. sect. 2. cap. 5. num. 77. assertens Laicos cōstitutos in possessione iudicandi Clericos tuendos, & conseruandos esse; Nam ut dictum est, & docet Rebuffus Doctor Gallus in Concor. Rubrica ultima de potest. §. Tertiò insertur. Nulla immemorialis consuetudo valet, ut Clerici coram iudicibus secularibus conueniantur.

13. Nec obstat dicere cum P. Rabardeo saltem consuetudinem mixtam ex Clericis, & Laicis, posse in aliquo casu particulari immunitatem tollere, vel restringere; Nam hoc etiam est falsum, & negandum. Quia consensus Clericorum nihil potest ibi operari; nam est quædam priuata renunciatio Priuilegij, quæ vi diximus, nulla est, & nullius efficacia, id est que ad introducendam consuetudinem valere non potest, vt rectè notauit Felinus, cum Paulo de Castro consil. 149. Secundo, quia rati confusui Clericorum nunquam afflit voluntas expresa, vel tacita Pontificis, sine qua non potest voluntas Clericorum, quantocumque tempore operetur iuri Pontificis derogare, ergo neque illa consuetudo mista, potest habere hunc effectum. Antecedens quoad utramque partem in Superioribus declaratum, & probatum est. Consequenter vero est evidens, quia id, quod additur ex parte Clericorum illi consuetudini mistæ, nullum valorem, vel efficaciam eidem addere potest. Quocirca cum dicitur consuetudo mista posse operari in rebus vel personis Ecclesiasticis, intelligendum est de consuetudine, quæ non præjudicat Sacra Canonibus vel si præjudicet in illam Pontifex consentit, saltem tacite, in praesenti autem materia necessarius est expressus consensus, ut supra dixi. Tum quia ipsi Pontifices ita voluerunt, & declararunt, tum etiam quia in hac materia non potest p̄ se umi tacitus consensus, quia & est validè odioſa Pontificibus, & quia vix post talis consensus tacitus sine maiori cognitione causa prudenter, & licet dari, quoties autem consensus non est prudens, & honestus in Principe, non præsumitur.

De Immunit. Eccl. Resol. CCCXXXVI. 287

tur; Ergo, &c. Et ita hanc sententiam in terminis tenent ex Societate IESV Fagundez, *in Decalogum, tom. 2. lib. 8. cap. 43. num. 23.* vbi sic ait. Cætera vero adducta à Courruua ad confirmandam suam opinionem, qua tenet per consuetudinem legitime prescriptam introductam ex tacito consensu Clericorum, posse ex aliqua parte tolli exemptionem illorum, dummodum tamen ex huiusmodi consuetudine, maxima Clericis, & Ordini Ecclesiastico iniuria non fiat, & inferatur damnum paci, & tranquillitat Ministrorum Dei, non eagent aliqua responsione, quia non loquuntur de consuetudine reprobata per leges, Ita ille. Idem etiam docet Suarez contra Regem Angliae, *lib. 4. cap. 32. num. 19.* Et Valboa de Magrouco, *in cap. Quot Clericis.....de foro competen. num. 6. & sequ.* vnde refellendum venit Petrus de Vrries, *ad Ritum 233. M. C. V. part. 1. num. 99.* Sed ipse meritò à Sacr. Congreg. Indicis fuit inter Autores prohibitos annumeratus. Et hæc dicta sufficiant comita ea que docuit Pater Rabardeus, quoad exemptionem Clericorum circa personas: Nunc aliqua explicanda sunt quoad exemptionem circa bona.

RESOL. CCCXXXVI.

An Clerici teneantur ad subsidium patria, & ad onera communia?
Et explanatur exemptionem Clericorum quoad eorum bona fluxisse à iure Diuino, vel saltem ex iure Pontificio ante Constitutiones, & leges Imperatorias? Ex p. 7. tr. 1. Ref. 21. aliás 19.

S. 1. *A*ffirmatiū responder "P. Rabardeus, scđ. 3. num. 4. fol. 56. vbi sic ait. Recogitet Aduersarius, nos in altera sectione probasse, exemptionem, & priuilegia Clerici ab oneribus publicis, & Giubilis, pro bonorum suorum maximè temporalium possessione ab Imperatoribus, Regibus, & Summis Principibus data fuisse; Quæ sic intelligenda sunt; vt iustitiam aliorum non impediāt, vt generaliter de quibuscumque priuilegiis significauit Cœlestinus Papa III. multoq[ue] minus, quando iure naturali, quod recte rationis iudicio definitur, contraria esse videantur. In quorum interpretatione mens, & piudens intentio concedentis semper est ex æquitate consideranda. Manifestum autem videtur Reges, aut Principes, nunquam voluisse, neque debuisse tam plenam, & integrum libertatem Clericis in suis Regnis impetrari, vt se, ac successores suos priuarent iure naturali, vel gentium ipsis convenienti, potendib[us] his aliquod subsidium in magna Regni, & Republicæ necessitate, quo illam aduersus ingruentes hostes defendenter. Et paulo p[ro]l. fol. 57. sic asserit. Perpendat rescriptum Theodosij iunioris, & Valentiniiani p[ro]missum Imperatorum, quod sine noxa, vel suspicio[n]e schismatis Iustinianus in suo Codice, sciente, neque contradicente Summo Pontifice, inferendum commendauit. Nam in illo neminem ab angariis, vel perangariis, seu quolibet munere exculari præcipiunt, cum ad felicissimam, inquinat expeditionem numeris nostri omnium Provincialium per loca, quæ iter arripimus, debeant solita nobis ministeria exhiberi, licet ad sacraficias Ecclesiæ possessiones pertineant. Et tandem fol. 59. Honotius & Theodosius iunior voluerunt. Ad instructionem itinerum, postiunctum etiam diuinæ domos, & venerabiles Ecclesiæ obligari. Gratianus, Valentianus, & Theodosius Senior A.A.A. Ad portus, & Aquæductus, & murorum instauracionem, sive extictionem om-

nes certatim, facta operarum collatione, instare debere constituerunt, nec aliquam ab huiusmodi confortio dignitatis priuilegijs excusari. Quod etiam nunc obseruandum centent multi Doctores Theologi, & in vtroque inreperi, quos citat, & sequitur, Pater Henriquez, *in Summa Theologia Morali* s vbi etiam refert Reverendissimum Patrem Dominicum Bañez, illustris Ordinis Sancti Dominici Theologum insignem, & multos alias A. D. 1590. dixisse, iuste per Episcopos compulso fuisse Clericos & Sacerdotes Hispanos (de consensu, vel permissione Summi Pontificis nulla fit mentio) vt contribuerent pro ingenti pecuniæ summa, quam Regna, Senatores promiserant Philippo II. Hispaniarum Regis, pro adiuuandis Catholicis aduersis haereticos Gallos & vt sic tutiū, arque firmius confinia Hispania conferuerent. Hac omnia P. Rabardeus.

2. Sed ego puto exemptionem Clericorum quoad eorum bona fluxisse à iure Diuino, & sufficiat h[ab]ere pro mille Doctribus adducere Oraculum Sacrae Rotæ Romanae, *in una Barbizonen. exemptionis die 2. Iunij 1636. coram Coccino.* & antea in illa celebri decisione Albenis Gabella die 28. Iunij 1630. co[r]ram Merlino, in qua latè ex auctoritate Sacrae Scriptura, Sactorum Canonum, & Conciliorum, & ex communi sententia Canonicistarum, & Theologorum, probatur, bona Clericorum iure Diuino esse exempta ab oneribus Principum laicorum; Quam opinionem nouissimè docet ex Societate IESV doct. Pater Dicastilus de Iust. & iure, lib. 2. tr. 2. 20. Quæ hic est disput. 4. dub. 6. num. 109. & alij adducti *sapra* in Ref. 320.

3. Verum dato & non concesso hanc immunitatem originem non traxisse à iure Diuino, existimo contrâ Patrem Rabardeum extitisse in Ecclesia Dei saltem ex iuste Pontificio ante Constitutiones, & leges Imperatorias, Nam in Codice Iustinianeo, & Theodosiano non inuenitur lex concedens hoc Privilieum Clericis ante Constitutionem Friderici, vt obseruat Suarez: Et tamen certum est ante tempora Friderici adfuile in Ecclesia Dei hanc exemptionem, vt manifestè patet ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. quod se[nt]e centum annis præcessit, & ex alio Lateranensi sub Innocentio II. postea celebrato, *cap. non minus, & cap. aduersus de immunit. Eccl.* Atque ex eisdem Decretis colligitur, hoc ius non fuisse in illis inchoatum, sed antiquius esse, & in illis Conciliis sub grauioribus Censuris, & Declarationibus fuisse confirmatum. Vnde licet forte non inueniatur antiquus Decretum exp[re]sse, & in specie hanc exemptionem bonorum Ecclesiasticorum stabiliens, ex hoc ipso probabilitate coniectamus, non tam iure Pontificio scripto, traditione, & præceptis Prælatorum fuisse obseruatam in Ecclesia hanc immunitatem ex quo incepserunt Pontifices expeditam & liberam habere suam potestatem Ecclesiastica bona administrandi, id est, postquam impedimentum Ethnicorum Imperatorum sublatum fuit. Ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet Pater Suarez *contra Regem Anglia lib. 4. cap. 21. num. 9.* cui addit Valboam de Magrouco *in lectionibus Salmanticensibus, tom. 2. ad c. 2. de iudicio, num. 112.* Et Cardinalem Baronium anno Christi 387. *num. 13.* Ergo contra Patrem Rabardeum dicendum est, etiam si exemptione bonorum Ecclesiasticorum non fuisset à iure Diuino, non procelisse primario ex benignitate, & priuilegio Imperatorum, sed ex Constitutione Pontificum.

4. Nec supradictis obstat, *cap. si tributum II. quaest. 1.* vbi sic habetur. Si Tributum petit Imperator non negamus, agri Ecclesiæ soluunt Tributum: & in c. *Tributum 23. quaest. 8.* De exterioribus, quæ palam cunctis